

ชูชาติ พัทธการ

“บรมครู” ำบอบตรีสากลของไทย

“แน่นอนว่า วิทยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักดนตรี แต่ที่สำคัญกว่า คือความรักในดนตรี เคล็ดลับของความสำเร็จอยู่ที่ความรักในดนตรี”

ปัจจุบันนี้ วงการดนตรีสากลของไทยได้พัฒนาไปมาก เราได้ยินข่าวการแสดงดนตรีของนักดนตรีชาวไทยในต่างประเทศมากขึ้น และเรามีนักดนตรีชาวไทยที่ได้รับรางวัลจากการแข่งขันดนตรีระดับนานาชาติมากขึ้นด้วย

แต่จะมีสักกี่คนที่ทราบว่า ประเทศของเรามีนักดนตรีที่มีฝีมือ ซึ่งได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทยด้วยการคว้ารางวัลชนะเลิศการแข่งขันไวโอลิน ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ถึง 2 ปีซ้อนมาตั้งแต่เมื่อห้าทศวรรษที่แล้ว และท่านผู้นี้ได้สืบทอดที่สำคัญในการวางรากฐานและการพัฒนาการเรียนการสอนดนตรีสากลในบ้านเรามาตลอดระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา

ฉบับนี้ จะขออนุญาตนำคุณผู้อ่านไปรู้จักกับปรมาจารย์ทางด้านดนตรีสากลท่านหนึ่งของเมืองไทย **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พัทธการ** หรือ **“อาจารย์ชูชาติ”** ที่คุ้นเคยของ “ลูกศิษย์” และ **“อาจารย์ปู่”** ของ “หลานศิษย์” ที่มีอยู่มากมายในวงการดนตรีสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรีคลาสสิกตะวันตก ทั้งทางด้านทฤษฎีดนตรี การประพันธ์ดนตรี การเรียบเรียงเสียงประสาน การปฏิบัติเครื่องดนตรีในกลุ่มเครื่องสาย อันได้แก่ ไวโอลิน วิโอลา และการอำนวยเพลง

จากการทุ่มเทให้กับการถ่ายทอดวิชาดนตรีอย่างจริงจัง วันนี้ ลูกศิษย์ของท่านหลายคนเป็นอาจารย์และนักดนตรีที่มีชื่อเสียงในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ทำหน้าที่สืบสานงานด้านการถ่ายทอดวิชาดนตรีแก่นักเรียนต่อจากท่าน อาทิ ศาสตราจารย์ ดร.ณัชชา พันธุ์เจริญ นักวิชาการ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร นักประพันธ์เพลงและศิลปินศิลปาธร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นรอรธ จันทร์กล้า ผู้อำนวยการวงและนักไวโอลิน อาจารย์สิทธิชัย เพ็งเจริญ นักไวโอลิน หัวหน้าวง Thailand Philharmonic Orchestra อาจารย์ทัศน นาควัชร นักไวโอลิน และวิโอลา หัวหน้าวง Galyani Vadhana Institute Orchestra และ อาจารย์ศิริพงษ์ ทิพย์ธัญ นักไวโอลินและวิโอลา หัวหน้าวง Bangkok Symphony Orchestra

Capriccioso : สวัสดีค่ะ อาจารย์ วันนี้ขออนุญาตสัมภาษณ์อาจารย์แบบเป็นกันเองนะคะ

อาจารย์ชูชาติ : สวัสดีครับ ยินดีครับ

Capriccioso : อาจารย์มีความตั้งใจจะเป็นนักดนตรีตั้งแต่เมื่อไรคะ?

อาจารย์ชูชาติ : อันนั้นบอกไม่ถูกครับ เพราะว่าตั้งแต่เด็กมาก็มีความตั้งใจอยากจะเป็นนักดนตรีอยู่แล้ว รู้สึกมาตลอดครับว่าอยากเป็นนักดนตรี และต้องเป็นนักดนตรีให้ได้ พอโตมาได้รับรางวัลจากการแข่งขันไวโอลิน เลยมุ่งมั่นเอาจริงเอาจังทางด้านนี้เต็มทีครับ

Capriccioso : ได้ยินมาว่า การแข่งขันไวโอลินนี้ อาจารย์ได้แชมป์ถึง 2 ปีซ้อนด้วยใช่ไหมคะ กรุณาช่วยเล่าให้ฟังหน่อยค่ะ

อาจารย์ชูชาติ : ครับ แต่ผมก็ไม่ได้คิดว่าตัวเองเก่งอะไรครับ จริงๆ แล้วคือว่า ผมฝึกซ้อมอย่างจริงจังครับ ตอนนั้นผมกำลังเรียนอยู่ที่อังกฤษ พอทราบข่าวว่ามีการแข่งขัน ก็เลยสมัครครับ เป็นการแข่งขันไวโอลินในรายการ “Youth Competition” ซึ่งจัดขึ้นที่ Blackheath Conservatoire of Music ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ในปี 1955 และ 1956 โดยใน

การแข่งขัน ผมเล่นเพลง Violin Concerto in E minor ของ Felix Mendelssohn และ เพลง Violin Concerto in D major ของ Pyotr Ilyich Tchaikovsky ตามลำดับครับ

Capriccioso : เป็นบทเพลงที่มีชื่อเสียงและไพเราะมากทั้ง 2 บทเพลงเลยนะคะ แล้วหลังจากที่ได้รับรางวัล ชีวิตของอาจารย์เปลี่ยนไปอย่างไรคะ?

อาจารย์ชูชาติ : ไม่นั่นใจว่าควรจะเรียกว่าเปลี่ยนหรือไม่ครับ ต้องบอกว่า เห็นเส้นทางชีวิตของตัวเองที่ชัดเจนขึ้นมากกว่า ตอนนั้นมุ่งมั่นตั้งใจจริงมากครับว่าจะต้องรู้เรื่องของดนตรีให้ได้มากที่สุด เพื่อจะนำความรู้กลับมาถ่ายทอดในประเทศของเราต่อไปครับ โดยผมได้ศึกษาวิชาดนตรีในประเทศอังกฤษ ต่อมาได้หาประสบการณ์ด้านดนตรีในประเทศเยอรมนีและโปรตุเกสเป็นเวลาสามปีกับอาจารย์ Maxim Jacobsen ภายหลัง ผมได้รับคัดเลือกให้เป็นหัวหน้าวง London College of Music และวง Addison String Orchestra และเป็นผู้อำนวยเพลงรับเชิญของวง North Kensington Symphony Orchestra ครับ

Capriccioso : หลังจากทีกลับมาจากเมืองไทยแล้ว ชีวิตของอาจารย์เป็นอย่างไรบ้างคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : ดีครับ ผมคิดว่าดีทีเดียว ที่ว่าดีคือผมได้ทำในสิ่งที่ใจผมรัก คือ สอนดนตรี เล่นดนตรี จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาต่างๆ เกี่ยวกับการดนตรี สนุกครับ เริ่มจากเข้ารับราชการที่กองดุริยางค์ทหารบก ต่อมาก็คือเป็นอาจารย์ประจำที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นที่ปรึกษาทางดนตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นที่ปรึกษาทางดนตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังจากเกษียณอายุราชการแล้ว ผมก็ยังทำงานด้านดนตรีอยู่ ใจรักทางด้านนี้ ก็ยังต้องทำงานอยู่ด้วยใจรักครับ หยุดไม่ได้

Capriccioso : งานด้านดนตรีของอาจารย์ที่ทำอยู่ทุกวันนี้ มีอะไรบ้างคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : ก็ทำอยู่หลายอย่างครับ ดีที่ว่า งานหลายอย่างที่ทำนั้น มีลูกศิษย์ลูกหาและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญขอดนตรีให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนอยู่ครับ เริ่มจาก สอนดนตรีและเป็นทีปรึกษาทางด้านดนตรีตามสถาบันต่างๆ เป็นศิลปินแห่งชาติวงดนตรี มหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการดนตรีวงซิมโฟนีออเคสตรา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ซึ่งนับตั้งแต่ปี 2533 ที่วงได้ก่อตั้งขึ้น ได้ผลิดอกออกใบเป็นวงดนตรีหลายรูปแบบ อาทิ วงเครื่องสายแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วงเครื่องสาย และวงไวโอลิน ในนาม The Viola Lovers ทั้งนี้ เพื่อสืบสานพระดำริของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ในการเผยแพร่ความรู้ทางด้านดนตรีคลาสสิกให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป โดยวงไวโอลินนี้ ผมร่วมเล่นไวโอลินและเป็นผู้อำนวยเพลงเองด้วยครับ

Capriccioso : วงไวโอลิน "The Viola Lovers" นี้มีความน่าสนใจอย่างไรคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : นักไวโอลินหายากมาแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว และปัจจุบันก็ยังหายากอยู่ เมื่อผมมาสัมผัสไวโอลินอย่างจริงจังเมื่อประมาณ 30 กว่าปีที่แล้ว ผมก็ได้พบกับความพิเศษที่ไม่เหมือนเครื่องดนตรีอื่น เขาไม่เหมือนเชลโล และเขาก็ไม่ใช่ไวโอลิน แต่เขาเป็น "ไวโอลิน" เป็นตัวของตัวเอง มีเสน่ห์ในตัวเองในแบบที่ไม่เหมือนใครเขาไม่ได้เป็นเพียงเครื่องที่ทำเสียงประสานหรือให้จังหวะเท่านั้น เขาสามารถเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เดี่ยวได้อย่างไพเราะด้วยครับ สำหรับการริเริ่มวง The Viola Lovers นี้ ผมได้แรงบันดาลใจมาจากวง London Viola Sound ซึ่งมีไวโอลิน 48 คันร่วมกันบรรเลงครับ ผมอยากให้วงไวโอลินในบ้านเราบ้าง จึงได้รวบรวมนักไวโอลิน โดยจัดการทดสอบเพื่อเข้าร่วมเล่นวง พยายามเต็มที่ได้อีก 24 คัน พอรวมผมเข้าไปด้วยก็เป็น 25 คันครับ สมทบด้วยพิณฮาร์พ กลองชุด และเครื่องกระทบจังหวะ โดยมีอาจารย์ต้นเถา ช่วยประสิทธิ์ เป็นผู้เรียบเรียงเสียงประสานประจำวงครับ วงของเราเล่นเพลงหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่ดนตรีคลาสสิกของบาค ไปจนถึงเพลงแจ๊ส และเพลงละตินอเมริกัน

ครับ เชื่อว่า ยังมีอีกหลายคนที่ยังไม่เคยฟัง อยากให้ลองไปฟังดูครับ ซึ่งสามารถติดตามข่าวสารได้ที่รายการดนตรีคลาสสิก สถานีวิทยุจุฬาลงกรณ์ FM 101.5 MHz ทุกวัน เวลา 21.35 - 23.55 น. ครับ

Capriccioso : ทราบมาว่า อาจารย์เคยจัดรายการโทรทัศน์ด้วย กรุณาช่วยเล่าให้ฟังหน่อยคะ

อาจารย์ชัชชาติ : ครับ เมื่อสักประมาณ 30 ปีที่แล้ว ผมได้จัดรายการ "ดนตรีวิจารณ์" เป็นรายการเกี่ยวกับสังคีตนิยม ซึ่งเป็นการแสดงจริงๆ โดยออกอากาศทางโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 วันอาทิตย์ สัปดาห์วันเสาร์ครับ รายการนี้ผมเป็นผู้ดำเนินรายการเอง และเป็นผู้ดำเนินรายการเองครับ โดยมีวงดุริยางค์ขนาดเล็ก หรือ "จุฬดุริยางค์" ชื่อว่า "วงพิทักษ์การ" ซึ่งการทำรายการนี้สนุกและท้าทายมาก มีเรื่องต้องคิดต้องแก้ไขเฉพาะหน้าอยู่เสมอ มีอยู่ครั้งหนึ่ง วงยังไม่ได้ออกเลย แต่ว่า ได้เวลาออกอากาศแล้ว เอาล่ะสิ! จะทำอย่างไรดี ผมก็เลยบอกว่า เอาอย่างนี้แล้วกัน รายการวันนี้ จัดให้ผู้ชมรายการ ชมการซ้อมดนตรีเลยก็แล้วกัน วันนั้นก็เลยเป็นวันพิเศษแสดงการซ้อมวงไปเลย ปรากฏว่ามีผู้ชมหลายท่านบอกว่าชอบมากครับ

Capriccioso : ได้อ่านประวัติของอาจารย์ ทราบว่าอาจารย์ได้รับการประดับเหรียญ "Silver Cross of Merit for The Distinguished Service to the Republic of Austria" ซึ่งเป็นรางวัลอันทรงเกียรติทางด้านดนตรี จากประธานาธิบดีของประเทศออสเตรีย ไม่ทราบว่าได้รับการได้รับรางวัลนี้ที่มาอย่างไรคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : ในระหว่างปี พ.ศ. 2506-2512 ผมได้รับเชิญไปอำนวยเพลงให้วงดนตรีในหลายประเทศ และได้อำนวยเพลงซึ่งแต่งโดยนักประพันธ์เพลงชาวออสเตรียหลายท่าน ท่านทูตจากประเทศออสเตรียประจำประเทศไทย ได้ทราบข่าวเรื่องนี้ จึงได้รายงานเรื่องที่ผมได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่บทประพันธ์ดนตรีของนักประพันธ์เพลงชาวออสเตรียไปที่ประเทศออสเตรีย ต่อมาทางการประเทศออสเตรียจึงได้พิจารณาให้ผมได้รับรางวัลนี้ครับ

Capriccioso : นอกจากรางวัลข้างต้นแล้ว อาจารย์ยังได้รับพระราชทานรางวัล "แผ่นเสียงทองคำ" อีกด้วยใช่ไหมคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : ครับ ประมาณปี พ.ศ. 2516 เป็นยุคที่เพลงปลุกใจกำลังเฟื่อง ช่วงนั้นผมรับราชการอยู่ในกองดุริยางค์ทหารบก ผมได้เรียบเรียงเสียงประสานและอำนวยเพลงชื่อ "สุดแผ่นดิน" โดยเล่นกับวงดุริยางค์ทหารบก เพลงนี้เองทำให้ผมได้รับพระราชทานรางวัลแผ่นเสียงทองคำครับ

Capriccioso : ต่อไปจะขอเรียนถามเกี่ยวกับความชอบบ้างนะคะ ไม่ทราบว่า อาจารย์ชื่นชอบเพลงคลาสสิกเพลงใดเป็นพิเศษบ้างคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : ตอบยากครับ เพราะว่า เพลงที่ชอบมีมากเหลือเกิน และก็เปลี่ยนไปตามแต่ละช่วงเวลาครับ เอาเป็นว่าที่ชอบมากๆ ไม่อิงกับกาลเวลาแล้วกันนะ ครับ ก็เช่น 24 Caprices for Solo Violin ของ Niccolò

Paganini แล้วก็ Sonatas and Partitas for Unaccompanied Violin ของ Johann Sebastian Bach ครับ

Capriccioso : แล้วผู้อำนวยเพลงที่ชื่นชอบล่ะคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : หลายท่านมากครับ แต่ละท่านก็มีลีลาเป็นของตนเอง ตัวอย่างเช่น Arturo Toscanini, Leonard Bernstein แล้วก็ Dr. Bruno Walter ซึ่งท่านนี้เป็นอาจารย์ของผมเองครับ

Capriccioso : แล้วนักไวโอลินที่ชื่นชอบล่ะคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : นักไวโอลินที่ชื่นชอบก็มีหลายท่านครับ ที่เป็นคนไทยก็ อาจารย์สุทิน เทศาภิรักษ์ ท่านเป็นอาจารย์ที่ผมเคารพนับถือมากครับ สำหรับนักดนตรีต่างชาติที่ชอบก็ตัวอย่างเช่น Jasha Heifetz, Yehudi Menuhin และ David Oistrakh ครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Lord Yehudi Menuhin ได้กรุณาให้คำแนะนำในการเล่นไวโอลินที่มีค่ายิ่งแก่ผมเป็นการส่วนตัวหลายต่อหลายครั้งครับ

Capriccioso : นอกจากงานด้านดนตรีแล้ว อาจารย์มีความสนใจในเรื่องใดอีกบ้างคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : ผมฝึกโยคะ และฝึกมวยจีนจากหลายสำนักครับ เล่นเป็นประจำจนเป็นงานอดิเรกของผมไปแล้วครับ ช่วยเรื่องของการฝึกสมาธิได้ดีครับ นอกจากนี้แล้วผมยังเลี้ยงแมวอีก 10 ตัวไว้ที่บ้านครับ

Capriccioso : ขอย้อนกลับมาเรื่องดนตรีอีกครั้งนะคะ อาจารย์คิดว่า การเรียนดนตรีคลาสสิกในปัจจุบันกับในอดีต โดยเปรียบเทียบแล้ว ต่างกันอย่างไรคะ?

อาจารย์ชัชชาติ : ปัจจุบันนี้ โอกาสที่จะเรียนดนตรีคลาสสิกมีมากกว่าในอดีต ไม่ว่าจะเป็นการเรียนเป็นการส่วนตัวหรือในมหาวิทยาลัย และการไปฟังการแสดงจริงๆ การอบรมในแบบที่มีนักดนตรีอาชีพมาให้ความแนะนำ ดิชมการเล่นหรือที่เรียกว่า master class การเรียนจากอินเทอร์เน็ต ซีดี และดีวีดี เด็กและเยาวชนยุคนี้มีโอกาสดีมากครับ ในทัศนะของผม คนไทยเราสามารถพัฒนาไปอยู่ในเวทีนานาชาติได้แน่นอนครับ ขอเพียงแต่เราตั้งใจและทำจริง และที่สำคัญคือ มีผู้สนับสนุนในเรื่องการเงิน

Capriccioso : ขอบคุณาจารย์มากค่ะ สุดท้ายนี้ใครขอให้อาจารย์ฝากข้อคิดไปยังเด็กและเยาวชนไทยที่สนใจทางด้านดนตรีคะ

อาจารย์ชัชชาติ : สำหรับเด็กและเยาวชนที่สนใจและกำลังศึกษาดนตรีอยู่นะครับ ไม่ว่าจะอยู่ในระดับใด **แน่นอนว่า วินัยเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักดนตรี แต่ที่สำคัญกว่า คือความรักในดนตรี เกล็ดลับความสำเร็จอยู่ที่ความรักในดนตรี** เวลาที่เราฝึกซ้อม ถ้าเราเอาวินัยมาเป็นตัวบังคับ บางทีเราก็ไม่อยากเล่น แต่ถ้าเราให้ใจเป็นตัวนำ เราจะเล่นได้มีความสุขครับ อยากให้ฝึกซ้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ในการซ้อมแต่ละครั้งให้มีเป้าหมายในการซ้อม และที่สำคัญคือ ต้องซ้อมให้ถูกต้อง ขอให้ทุกคนประสบความสำเร็จอย่างที่ตั้งใจไว้ขอบคุณครับ